

Umumiy o'rta ta'lim maktab o'qituvchilari uchun

QO'LLANMA

Dars Rejasi:

Mavzu: “Insonning asosiy huquq va erkinliklari”

Fan: Davlat va huquq asoslari

Dars davomiyligi: 45 daqiqa

Sinf: 9-sinf

Dars maqsadi:

1. Inson huquqlari va erkinliklari tushunchasini o'quvchilarga tushuntirish.
 2. Inson huquqlarining tizimi va har bir huquqning ahamiyatini ochib berish.
 3. Shaxsiy huquq va erkinliklar, aybsizlik prezumpsiyasi, ta'lim olish huquqi, yashash huquqi kabi asosiy huquqlarning mazmun va muhimligini o'rganish.
 4. Inson huquqlarining kafolatlanishini va ularni himoya qilishni o'rganish.
 5. O'quvchilarda inson huquqlariga hurmat va mas'uliyatni shakllantirish.
-

Kutilayotgan natijalar:

1. O'quvchilar insonning asosiy huquq va erkinliklari to'g'risidagi bilimlarni o'rganishadi.
 2. O'quvchilar shaxsiy huquqlar, ta'lim olish huquqi, yashash huquqi kabi asosiy huquqlarning qimmatini va ahamiyatini bilishadi.
 3. O'quvchilar inson huquqlari va erkinliklariga rioya qilish, ularni himoya qilish va kafolatlanishini tushunishadi.
 4. Har bir huquqning hayotdagi ahamiyatini va qo'llash imkoniyatlarini to'g'ri baho berishni o'zlashtiradilar.
-

Metodlar:

- **Suhbat:** O'quvchilar bilan inson huquqlari, erkinliklari va ularning ahamiyati haqida suhbatlashish.
- **Hayotiy vaziyat (keys):** Inson huquqlari va erkinliklarini qo'llashga doir amaliy mashg'ulotlar.
- **Blits so'rov:** Har bir huquqqa oid tezkor savol-javoblar.

- **Hikoya:** Inson huquqlari va erkinliklarini himoya qilishga oid hayotiy misollar.
 - **Bilimlarni mustahkamlash:** O'quvchilarning olgan bilimlarini tekshirish.
-

Foydalanadigan materiallar:

- **Taqdimot:** Inson huquqlari va erkinliklari, ularning tizimi, shaxsiy huquqlar, aybsizlik prezumpsiyasi va ta'lim olish huquqi haqida slaydlar.
 - **Kartochkalar:** Inson huquqlari va erkinliklari to'g'risidagi savollar va misollar.
 - **Rasmlar:** Inson huquqlari, erkinliklarining kafolatlari va ularni himoya qilish haqidagi ma'lumotlar.
-

Dars qismlari:

1. Kirish (5 daqiqa)

- **O'qituvchi:**
 - "Inson huquqlari va erkinliklari har bir fuqaro uchun muhimdir. Bugungi darsda biz insonning asosiy huquqlari, erkinliklari, ularning kafolatlanishi va ta'lim olish huquqi haqida gaplashamiz."
 - "Quyidagi savolga javob berib ko'ring: Nima uchun inson huquqlari ushbu jamiyatda muhim hisoblanadi?"

2. Inson huquqlari va erkinliklari tushunchasi (10 daqiqa)

- **Ta'rif:**
 - **Inson huquqlari:** "Inson huquqlari – bu har bir shaxs uchun unga tegishli bo'lgan va davlat tomonidan himoya qilinadigan huquqlardir. Ushbu huquqlar jamiyatda tinchlik, adolat va barqarorlikni ta'minlash uchun xizmat qiladi."
 - **Inson erkinliklari:** "Inson erkinliklari – bu shaxsning mustaqil harakat qilish, fikrlash, noqonuniy chegaralanmaslikka ega bo'lish huquqi."
- **Savollar:**
 - "Shaxsiy huquqlar va erkinliklarning inson hayotiga qanchalik ahamiyati bor?"
 - "Inson huquqlari va erkinliklari hujjatlarda qanday tasvirlangan?"

3. Inson huquqlari va erkinliklari tizimi (10 daqiqa)

- **Tizimni tushuntirish:**

- **Shaxsiy huquq va erkinliklar:** “Shaxsiy huquqlar – bu har bir insonning o‘z yashashini, kamsitishlarsiz, mustaqil bo‘lish va boshqalarga zarar yetkazmaslik huquqi.”
- **Yashash huquqi:** “Yashash huquqi har bir inson uchun asosiy huquqdir. Bu huquq ta’lim, sog‘liq, bevosita turmush tarzidagi shaxsiy erkinliklarni o‘z ichiga oladi.”
- **Ta’lim olish huquqi:** “Har bir inson ta’lim olish huquqiga ega va bu huquq butun dunyo bo‘yicha kafolatlanadi.”
- **Savol:** “Inson huquqlarining tizimini qanday ko‘rish mumkin? Ularning ro‘yxati bilan tanishib chiqish kerak.”

4. Aybsizlik prezumpsiyasi (5 daqiqa)

- **Ta’rif:** “Aybsizlik prezumpsiyasi – bu har bir insonning aybsizligini qonuniy isbotlangunga qadar aybsiz hisoblanishi.”
- **Savollar:** “Bu huquqning ahamiyati qanday? Inson huquqlariga rioya qilishda aybsizlik prezumpsiyasining o‘rni qanday?”

5. Hayotiy vaziyat (keys) (7 daqiqa)

- **Keys 1:**
 - **Vaziyat:** “Umid 16 yoshdagi bola. Ular oilasining moliyaviy ahvoli juda yomon. Uning nogiron otasi oilani boqish Umidning zimmasida ekanligini aytib, ishga kirishini va maktabga borishi shart emasligini aytdi.”
 - **Savollar:** “Bu holatda ta’lim olish huquqi buzilyaptimi?”

6. Blitz so‘rov (3 daqiqa)

- **Savollar:**
 - “Shaxsiy huquq va erkinliklar deganda nimani tushunasiz?”
 - “Yashash huquqi insonning qanday asosiy huquqidir?”
 - “Aybsizlik prezumpsiyasi deganda nimani tushunasiz?”

7. Darsni yakunlash (5 daqiqa)

- **Xulosa:**
 - “Inson huquqlari va erkinliklari jamiyatda tinchlik va barqarorlikni ta’minlaydi. Ularni himoya qilish har bir fuqaroning mas’uliyatidir. Inson huquqlarining kafolatlanishi jamiyatda adolat va tinchlikni ta’minlaydi.”
 - **Savol:** “Qanday qilib inson huquqlariga rioya qilishga ko‘maklashish mumkin?”
-